

Utbildningsdepartementet
Diarienummer: U2021/01369

Handläggare: Linda Bergfeldt
e-post: linda.bergfeldt@afasi.se
telefon: 08-545 663 61

Yttrande Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven SOU 2021:11

Afasiförbundet i Sverige

Afasiförbundet/Talknuten organiserar cirka 3200 barn, unga och vuxna med afasi eller språkstörning/DLD och deras anhöriga. Språkstörning/DLD är en medfödd funktionsnedsättning som påverkar talet, språkförståelsen eller användningen av språket.

Språkstörning/DLD i skolan

7-8 procent av alla elever, eller två i varje klass, har språkstörning/DLD visar internationella studier. 1-2 procent av alla elever har grav språkstörning och därmed rätt till Specialskolan Hällsbo som finns på två orter i landet.

Språkstörning/DLD och språkliga svårigheter påverkar inläring och förståelse i alla skolämnen och kan även ge negativa effekter på socialt samspel och kamratkontakter. Flickor med språkstörning/DLD får generellt stöd och diagnos senare än pojkar, eller inte alls.

Språkstörning/DLD är en funktionsnedsättning i egen rätt men förekommer också ofta tillsammans med dyslexi/läs- och skrivsvårigheter, ADHD/ADD och autism.

Trots att språkstörning/DLD är så vanligt är det en av de minst kända funktionsnedsättningarna inom skolan. SPSM, Specialpedagogiska skolmyndigheten, har genomfört speciella insatser för att öka kunskapen om språkstörning i skolan.

Elever med språkstörning/DLD tillhör de elevgrupper i skolan där en stor andel inte når kunskapskraven samt får ett ofullständigt stöd och otillräckliga insatser (Se "Vi behöver öka kunskapen om språkstörning" Nationell kartläggning av SPSM 2018).

Sammanfattning

- Utredningen har gjort en initierad och bra kartläggning. Afasiförbundet/Talknuten delar till fullo utredningens problembeskrivning att stödet till elever som riskerar att inte uppnå kunskapskraven inte är tillfredställande. Det finns stora brister i likvärdighet och tillgång till extra anpassningar och särskilt stöd för elever som är i behov av det.
- Vi välkomnar utredningens tydliga elevrättsliga perspektiv när den konstaterar att verkningsfulla insatser måste utformas i samspel med eleven och utgå från hur eleven upplever en situation. Eleven ska ges möjlighet att vara delaktig. Vi delar också utredningens bild av att problem som uppstår kring en elev alltför ofta tillskrivs eleven och ses som brister hos denne, i stället för att betraktas som en konsekvens av samspel med omgivande miljö och lärarnas undervisning. Det senare är en farlig väg att gå som vi också erfar bryter ned många elevers med funktionsnedsättning självförtroende och bidrar till psykiska ohälsa.
- Afasiförbundet/Talknuten uppskattar den proaktiva ansatsen att hitta förslag för att öka stödet för elever att uppnå kunskapskraven i skolan, samt öka likvärdig tillgång till elevhälsan. Vi delar synsättet att elevhälsan har sin stora potential i att utveckla och bidra i skolans kvalitetsarbete, snarare än i komma in i ett skede när problemen redan är ett faktum. Afasiförbundet/Talknuten saknar dock förslag kring vad en elevhälsa med fler kompetenser och yrkesgrupper som exempelvis logopedier och arbetsterapeuter skulle kunna tillföra skolans proaktiva elevhälsoarbete. Vi är samtidigt medvetna om att det inte ingått i utredningens direktiv.

Utredningens förslag:

6.4.1 Krav på specialpedagog och speciallärare

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker utredningens förslag att det för elevhälsans specialpedagogiska insatser ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare.

6.4.2 Förbättrade möjligheter till vidareutbildning till specialpedagog och speciallärare

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker utredningens förslag för att minska bristen på specialpedagoger och speciallärare.

6.4.3 Följa utvecklingen av utbildningsbakgrund bland kuratorer inom elevhälsan

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker utredningens förslag. Det är viktigt att reglera vilken utbildning som krävs för att arbeta som kurator i skolan.

6.5.1 Förlängning av statsbidrag för Specialpedagogik för lärande

Vi tillstyrker förslaget om att förlänga kompetensutvecklingsinsatsen inom specialpedagogik med tre år.

6.5.2 Bättre stöd för förebyggande och hälsofrämjande arbete

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker det viktiga förslaget på särskilda satsningar på nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till rektorer och skolhuvudmän. Att ta fram stödmaterial om särskilt stöd, extra anpassningar och åtgärdsprogram. Att ta fram vägledning för elevhälsan. Samtliga förslag möter väl de behov som den samlade funktionsrättsrörelsen har sett som prioriterade åtgärder för att bättre kunna möta elevers med funktionsnedsättning olika förutsättningar och behov av olika former av stöd.

6.5.3 Bättre kunskap om vårdgivaransvaret

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker förslaget som länge har efterfrågats när elever har olika medicinska funktionsnedsättningar.

6.6.1 Kunskapssammanställningar om elevhälsa och stöd

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker förslaget om att Skolverket i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten och vid behov Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten ska ta fram kunskapssammanställningar inom området elevhälsa och stöd.

6.6.2 Stöd och utredning om särskilt stöd

Afasiförbundet/Talknuten styrker förslaget och delar utredningens syn att det är nödvändigt att elevers behov av stöd utreds ordentligt om affektiva stödinsatser ska kunna sättas in.

7.6 Förslag om obligatorisk redovisning av tillgång till personal inom elevhälsan

Afasiförbundet/Talknuten styrker förslaget att det ska vara obligatoriskt att redovisa tillgång till skolläkare skolsjuksköterska, psykolog och kurator. Utredaren för i tidigare avsnitt en diskussion om problemet med att sätta en lägstanivå. Mot bakgrund av detta anser vi att det skulle vara viktigt att även lyfta fram och redovisa andra kompetenser inom elevhälsan. Exempelvis ser vi att skollogoped är en ny och viktig yrkeskompetens för att utveckla stöd och särskilda anpassningar till elever med språkstörning/DLD, och dyslexi i skolan. Att redovisa exempelvis logoped och arbetsterapeuter skulle därför kunna vara ett bidrag för att inte

hamna i en tolkning av vilka kompetenser som anses viktiga i elevhälsan. Tvärtom visar erfarenheter av logopedier och arbetsterapeuter i skolan på ökande proaktiva och kvalitetshöjande insatser i det pedagogiska arbetet.

7.7.2 En förtydligad reglering av elevhälsans uppdrag

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker förslaget. Vi delar liksom utredaren Specialpedagogiska skolmyndighetens beskrivning att det elevhälsofrämjande arbetet handlar om att stärka och bibehålla elevernas fysiska, psykiska och sociala välbefinnande och att skapa lärmiljöer som främjar elevernas lärande. Vi delar också synen att elevhälsan ska utgöra en resurs i arbetet för att utveckla skolan och bidra till tvärprofessionell kompetens. Vi hade dock oerhört gärna sett att utredaren hade fått ett bredare uppdrag och möjlighet att belysa och lyfta än mer tvärprofessionella bidrag genom logopedier och arbetsterapeuter

7.7.3 En numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för elevhälsan

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker förslaget. Det är visserligen ett stort orosmoment att lägstanivån kan komma att betraktas som ett tak, men de betydande likvärdighetsproblemen i tillgången till skolläkare skosjuksköterska, psykolog och kurator i elevhälsan är ett än större hot och problem.

10. 3 Förslag om överklagande av beslut att inte flyttas till en högre årskurs eller gå om en årskurs

Afasiförbundet/Talknuten till styrker förslaget då vi anser att det ökar rättssäkerheten med reglering lag, rektorns ansvar liksom möjligheten att överklaga beslut. Vi ser dock ett orosmoment utifrån de långa handläggningstider för överklaganden och anmälningar av bristande eller felaktigt stöd gjorda av vårdnadshavare, som i dag är ett faktum. Skyndsamt handläggning av överklaganden är viktigt inte minst utifrån elevens perspektiv.

12.1 Bedömning av förslagets betydelse för sekretess-och dataskyddslagstiftningen

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker utredningens förslag.

13.1 Förslag på ikraftträdande

Afasiförbundet/Talknuten tillstyrker utredningens förslag på ikraftträdande.

Stockholm 2021-06-15

Berit Robrandt Ahlberg
Förbundsordförande Afasiförbundet/Talknuten